

B1-1

Ersin Vedat ELGÜR
Doktora Öğrencisi
Hacettepe Üniversitesi
Felsefe Bölümü

BİLİME KARŞI BİLİM ya da ELEŞTİREL REALİZM

Zihnimiz bilim kavrayışımızı baştan başa kateden bir hatanın egemenliğindedir: bilimsel çalışmayı hakikat nosyonunun yönlendirdiğini düşünmek ya da objektiflik. Bu düşünce de nesnelere dolaylı ve yalıtılmış olarak karşı karşıya geldiğimizi savlayan ampirizmden ve onun işlenmiş bir biçimi olarak karşımıza çıkan pozitivizmden kalma bir handikaptır. Bu handikabın Ortaçağlardan kalma tanrı kanıtlamalarının bir özelliği olan sıçramalara benzer biçimde, doğa bilimleri ile sosyal bilimler arasındaki bir örtüşürme sevdasından malul olduğunu da söyleyebiliriz. Ampirizmin geleneksel savları her ne kadar Marx tarafından, özellikle de olguların ya da olayların yalıtılmış bir incelemesi olmak bakımından, eleştirilmiş olsa da bu eleştirinin kapsamlı bir sunumu ya da başka bir çalışma pratiğini Marx kuramsal olarak göstermemiştir. Bilimin çalışma biçimi hakkında Marx'tan alabileceğimiz ise parça parça olarak *Grundrisse*'de ve *Kapital*'de ifade edilmiş, daha doğrusu bu iki eserdeki Marx'ın çalışma biçimi eleştirel ya da bilimsel realizmin çalışma biçimi olarak görülmüştür. Ben yapacağım bir sunumda *-ki Marx'ın bilim kavrayışı Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde verdiğim master tezimin de konusudur: 20.yy Marksizminde Bir Gerilim: Bilim mi? Felsefe mi?-* Marx'ın bilim kavrayışını Althusser'in **pratik, epistemolojik kopuş** ve **genellikler** kavramları aracılığıyla tartışmaya çalışacağım. Her ne kadar Althusser'in kavramsal çerçevesi ona yöneltilen eleştirilerde olumsuz olarak yapısalcılıkla –ve kendine göre Spinozacılıkla- yaftalanmış olsa da eleştirel gerçekçiliğin kavramsal hazinesi ile önemli benzerlikler taşıdığını göstermeye çalışacağım. Böyle bir çabanın esas güdüleyeni ise bilim adamının dünya problemleri karşısında tavır alma çabasının salt bir objektivizmden değil aynı zamanda siyasal bir tercihten de kaynaklanabileceğini göstermek ve de yaptığı tercihlerin politik sonuçları olduğunu dahi anlayamayan bilim adamlarının günümüz bilim pratiğinin önemli köşe taşlarını tutmasından kaynaklanan rahatsızlıktır. Sunmayı düşündüğüm bildirinin **ana savı** ise Marksizm ya da materyalizm içinde, bir bilim pratiğinin, günümüz hakim bilim anlayışına denk güçte ve ona karşıt olarak ortaya çıkabilecek kuramsal dayanaklara sahip olduğudur.

Yapmayı düşündüğüm sunumda, Marx'ın *Grundrisse*'de **soyutlama** kavramına verdiği ağırlık, bilimler arasındaki niteliksel ve yöntemsel farklılığın Marx tarafından farkındalığı, Marx'ın **eleştiri** kavramına verdiği pratik biçimle Althusser'deki **genellikler** kavramının işlevsel olarak nasıl birleştirilebileceği odak noktalar olacaktır. Bu odak noktalar dahilinde disiplinlerarasılığın ideolojik bir hat olduğuna, doğa bilimleri ve sosyal bilimler arasındaki farklılığa ve bilimin bir yönetime indirgenmesi düşüncesine değinmeyi amaçlıyorum. Amaçlananlar bunlar olsa dahi, çalışmanın tamamına sinen esas kaygı bilimin siyasal iktidarla ayrıışmamış olduğunu göstermek ve bilimle materyalist bir siyasetin tekrardan buluşma çabasına kuramsal bir kulvar açılmasında mütevazı bir katkıda bulunma istediğidir.

Anahtar Sözcükler:

Genellikler, pratik, epistemolojik kopuş, soyutlama, eleştiri, eleştirel realizm, Marksizm(ler)